

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
проф. Ю. В. Холін

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія південних та західних слов'ян (1 частина)

(назва навчальної дисципліни)

6.020302 історія
спеціальність (напря́м) _____
історичний
факультет _____

2016/2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету
(інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Любичев М. В., д. і. н, проф.

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

проф. Духопельников В. М.
В. о. завідувача кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

доц. Тумаков О. І.
Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія південних та західних слов'ян (частина 1)» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

6.020302 історія

спеціальності (напряму) _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є

дати об'єктивні уявлення про вказані вміще загальні проблеми історії слов'янських народів і країн, сформулювати знання майбутніх фахівців-істориків про місце слов'янських народів і держав в історії Європи і світу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

на основі сучасних наукових досягнень, з'ясувати роль західних і південних слов'ян в історії Європи і світу, вивчити особливості розвитку кожної із слов'янських країн Центральної та Південної Європи, вплив досвіду їх історичного розвитку на сьогодення

1.3. Кількість кредитів

2 кредити

1.4. Загальна кількість годин

72 години

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	

3-й	-й
Семестр	
6-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
40 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

знати: загальні проблеми історії південних та західних слов'янських народів і країн, особливості їх історичного розвитку та місце слов'янських народів і держав в історії Європи і світу.

вміти: логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, додатковою літературою, використовувати основні етнологічні терміни та поняття, проводити етнографічні екскурсії, вести діалог, полеміку, аналізувати сучасні проблеми етнологічної науки. Під час лекцій, практичних занять і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і спеціальною та загальною літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Вступ

Предмет курсу. Хронологічні і географічні межі. Вивчення південно- та західнослов'янських народів в Росії та на Україні.

ТЕМА 2. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини

Теорії слов'янської прабатьківщини: Дунайська, Балтійська (О.О.Шахматов), Карпатська (П.Шафарик), карпато-дніпровська (Л.Нідерле), Вісло-Одерська (Й.Костшевський), Дніпро-Одерська (Б.О.Рибаков). Джерела з вивчення слов'янського етногенезу: писемні, археологічні, етнографічні, лінгвістичні.

ТЕМА 3. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.

Ретроспективний шлях пошуку праслов'ян до середини I тис. н.е. серед груп археологічних пам'яток. Венеди як можливі праслов'яни у перші століття нової ери. «Археологічне обличчя» праслов'ян Східної Європи римського часу: пізньозарубинецька група пам'яток, київська культура, пам'ятки Верхнього Подністров'я в складі черняхівської культури. Розпад готських королівств в Східній Європі, гуннська навала як поштовх до опанування слов'янами лісостепу Східної Європи.

ТЕМА 4. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.

Причини «великого слов'янського розселення та його головні напрями. Склавени та анти писемних джерел. Празька, пеньківська археологічні культури як їх еквіваленти. Вплив на подальший розвиток різних груп слов'ян контактів із сусідами: вплив Візантії, вплив «германсько-католицького» світу. Слов'яни та кочовики Східної Європи, слов'яни та авари.

ТЕМА 5. Перше Болгарське царство

Праболгари у VI-VII ст. Утворення держави Асаруха. Етногенез болгарської народності із слов'ян та тюрків. Розвиток економіки, соціальних відносин, права. Боротьба з Візантією. Християнізація Болгарії. Діяльність Симеона.

Розпад на Західно- та Східноболгарське царства. Війни Святослава. Загарбання царства Візантією. Розвиток писемності та культури.

ТЕМА 6. Велика Моравія

Утворення великоморавської держави. Християнізація. Тиск німецьких феодалів. Діяльність Ростислава та Святопука. Діяльність Костянтина та Мефодія. Слов'янська азбука: кирилиця та глаголиця. Вигнання учнів Мефодія. Розпад держави та її історичне значення та розвитку чеської та польської державності.

ТЕМА 7. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.

Утворення чеської держави Пшемисловичів напр. IX ст. Конфлікт князя та знатних родів. Відносини із Священою Римською імперією. Чехія як складова частина Священої Римської імперії.

Утворення держави Пястів у IX ст. Мешко та Болеслав Хоробрий. Християнізація, відносини із Священою Римською імперією, війни з Чехією та Київською державою. Феодальна роздробленість Польщі, агресія Тевтонського ордену. Напад татар. Розвиток польських міст. Німецька колонізація. Соціальна структура польського суспільства. Королівська рада, сейми.

ТЕМА 8. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII ст.

Шляхи проникнення слов'ян на балтійське узбережжя та в область Ельби. Відносини з германськими племенами та Франкським королівством. Племенні союзи. Ободрити та лютичі. Франкський лімес. Соціальний та економічний розвиток.

Агресія німецьких феодалів. Держава Готшалка. Слов'яни на острові Рюген. Агресія на поморських слов'ян з боку Данії, Польщі. Хрестові походи проти полабських слов'ян. Агресія німецьких феодалів у XII-XIII ст. Германізація.

ТЕМА 9. Південнослов'янські племена та держави

Шляхи проникнення слов'ян на Балканський півострів. Сербі, хорвати, словенці. Відносини з Франкським королівством та Угорщиною. Перші протодержавні утворення в Сербії. Хорватське князівство. Словенія. Християнізація.

ТЕМА 10. Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст.

Політичний розвиток Другого Болгарського царства. Загарбання його турками. Виникнення Сербського королівства. Розквіт королівства за часів правління Стефана Душана. Занепад королівства та загарбання його турками. Словенія під впливом Габсбургів. Боснія під владою Угорщини та виникнення Герцеговини. Хорватія у складі Угорського королівства. Славонія та далматійська Хорватія.

ТЕМА 11. Чехія та Словачія у XIII- в перш. пол. XIX ст.

Політичний та економічний розвиток Чехії в середині XIII – середині XIV ст. Правління Карла IV та «Золота була». Гуситський рух. Чехія за часів правління Габсбургів. Тридцятирічна війна Чехія у складі держави Габсбургів та Австрійської імперії. Чеське національне відродження

ТЕМА 12. Польща в сер. XIII - XVIII ст.

Формування єдиної держави. Політичний устрій Польщі та привілеї шляхти. Реч Посполита. Внутрішня і зовнішня політика у XV- сер.XVII ст. Реформація і контрреформація. Кризові явища з середини XVII ст. Розділи Польщі.

ТЕМА 13. Південнослов'янські народи у XV-XVIII ст.

Болгарія, Сербія, Чорногорія під турецькою владою. Національно-визвольний рух. Хорватія і Словенія під владою Габсбургів.

ТЕМА 14. Польські землі у 1795 – 1848/1864 р. р.

Боротьба поляків за незалежність у союзі з Францією. Польські землі у складі Російської імперії. Конституція 1815 р. Повстання 1830-1831 рр. та 1863-1864 рр.

Польські землі у складі Австрійської імперії. Польські землі у складі Пруссії. Події революції 1848 р. на польських землях в складі Пруссії та Австрії.

ТЕМА 15. Боротьба південнослов'янських народів проти турецького гніту за незалежність. Південнослов'янські народи в складі Австрійської імперії.

Національно-визвольна боротьба сербів, чорногорців та болгар у XVI-XVIII ст. 1 та 1 сербські повстання. Автономне Сербське князівство. Національно-визвольна боротьба болгар у XIX ст. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та проголошення незалежності Болгарії, Сербії, Чорногорії. Словенія у XVIII ст. – 1848 р. Політичний розвиток Хорватії у XVIII ст. – 1848 р.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		прак- тичні	лаб.	інд.	сп	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1						
Тема 1. Вступ	1	1				
Тема 2. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини	2	2				
Тема 3. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.	2	2				
Тема 4. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.	2	2				
Тема 5. Перше болгарське царство	2	2				
Тема 6. Велика Моравія	2	2				
Тема 7. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.	2	2				
Тема 8. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII	2	2				
Тема 9. Південнослов'янські племена та держави	2	2				
Тема 10. Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст.	4	4				
Тема 11. Чехія у XIII- в перш. пол. XIX ст.	2	2				
Тема 12. Польща в сер. XIII - XVIII ст.	2	2				
Тема 13. Південнослов'янські народи у XV-XVIII ст.	2	2				
Тема 14. Словакія, польські землі у 1795 – 1848/1864 р.р.	3	3				
Тема 15. Боротьба південнослов'янських народів проти турецького іґа за незалежність. Південнослов'янські народи в складі Австрійської імперії.	2	2				

5. Контрольна робота

Питання до контрольної роботи

1. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини
2. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.
3. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.
4. Перше болгарське царство
5. Велика Моравія
6. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.
7. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII
8. Південнослов'янські племена та держави

7. Методи навчання

Лекція

8. Методи контролю

Контрольна робота, залік

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Для заліку

												залік взагалі	Сума
Контрольна робота 1						Залік							
1	2	3	4	5	усь ого	1	2	3	4	5		60	100
5	5	10	10	10	40	5	5	10	20	20			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 - 100	відмінно	зараховано
80 - 89	добре	
70 - 79		
60 – 69	задовільно	

50 – 59		
1 – 49	незадовільно	не зараховано

10. Методичне забезпечення

Історичні карти , методичні рекомендації

Любичев М. В. Полабські та поморські слов'яни у VI – X ст. Посібник з історії південних та західних слов'ян. – Х.,: ХДУ, 1997.

11. Рекомендована література

Базова

«Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях XI-XIII в.в.-М., 1987.

История Польши.-М., 1955-1956.-Т.1-3

История Болгарии.-М., 1954-Т.1-2

История Чехословакии.-М., 1955-Т.1-2.

Гуситское движение в освещении современников. Источники и материалы. - М., 1982.

Свод древнейших известий о славянах.- М., 1991-1995.-Т. 1-2.

Яровий В.І.Історія західних і південних слов'ян. Курс лекцій.-М., 1998.-Т.1-2.

Історія Центрально-Східної Європи.-Львів, 2001.

Допоміжна

Буданова В.П.Варварський мир епохи Великого переселення народів.-М., 2000.

Історія Польщі.-Львів, 2002.

Краткая история Болгарии.-М., 1987.

Краткая история Чехословакии.-М., 1989.

Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII веке. - М., 1999.

ПИТАННЯ

Для заліку з історії південних та західних слов'ян (частина 1)

1. Проблема походження слов'ян та локалізація слов'янської прабатьківщини.
2. Венеди. Велике переселення народів та праслов'яни.
3. Ранні слов'яни у V-VII ст. Слов'янська колонізація Балкан та Центральної Європи. Слов'яни та тюрки.
4. Об'єднання Само.
5. Поморські та полабські слов'яни у VI-IX ст.
6. Виникнення I Болгарського царства.
7. Політична історія і зовнішня політика I Болгарського царства.
8. I Болгарське царство у часи Симеона.
9. Християнізація I Болгарського царства.
10. Створення Кирилом та Мефодієм слов'янської абетки та писемності.
11. Богомільський рух та його значення.
12. Соціально-економічний розвиток I Болгарського царства.
13. Виникнення сербської держави.
14. Хорватія у VII – XI ст.
15. Словенія у IX-XII ст.
16. Великоморавська держава та її значення.
17. Виникнення Чеської держави Пшемисловичів.
18. Словаччина у IX - сер.XIX ст.
19. Полабські та поморські слов'яни у X-XII ст. Загарбання їх німецькими феодалами.
20. Виникнення первісної монархії у польських племен.
21. Політичний розвиток Польщі під час феодальної роздробленості у XII-XIII ст.

22. Соціально-економічний розвиток Польського королівства у X- сер. XIII ст.
23. Феодальні усобиці у Польщі після Болеслава Кривоустого.
24. Польські міста у X-XIII ст.
25. Боротьба поляків із німецькою загрозою та монголо-татарською навалою у XIII ст.
26. Виникнення II Болгарського царства.
27. Внутрішній розвиток II Болгарського царства.
28. Зовнішня політика II Болгарського царства.
29. Боснія та Герцеговина до турецького завоювання.
30. Хорватія у XII-XV ст.
31. Сербія у XIII-XIV ст.
32. Сербія за часів Стефана Душана.
33. Турецьке завоювання південних слов'ян в XIV – XV ст.
34. Чехія у сер. XIII- сер. XIV ст.
35. Чехія під час правління Карла IV.
36. Соціально-економічний розвиток Чехії у XIII-XV ст.
37. “Золота булла” Карла IV.
38. Загальний характер, передумови гуситського руху. Релігійні суперечки.
39. Відносини Чеського королівства та Священної Римської імперії.
40. Діяльність Яна Гуса у 1402-1411 рр.
41. Діяльність Яна Гуса у 1411-1415 рр.
42. Повстання чехів після загибелі Гуса. Хрестові походи проти гуситів.
43. Боротьба у таборі гуситів. Утраквісти та таборити.
44. Поразка таборитів. Доля утраквістів та таборитів.
45. Петро Хельцьцький та “чеські брати”.
46. Стан Польщі під час феодальної розробленості. Соціальні відносини.
47. Німецька колонізація Польщі в XII-XV ст.
48. Створення єдиної польської держави у XIV ст.
49. Зростання шляхетських привілеїв наприкінці XIV-XVI ст.

50. Відносини Польщі та Литви у XIV-XV ст. Кревська та Городельська унії.
51. Боротьба Польщі з німецькою агресією у XIV-XV ст.
52. Реформація у Польщі та католицька реакція.
53. Соціальний устрій та державні органи Речі Посполитої наприкінці XVI-сер. XVII ст.
54. Зовнішня політика Польщі у XVI ст. Люблінська унія.
55. Зовнішня політика Речі Посполитої у першій половині XVII ст.
56. Боротьба за владу у Чехії після розгрому таборитів.
57. Боротьба панів за свої привілеї та міщан за місце у сеймі наприкінці XV - поч. XVI ст.
58. Затвердження Габсбургів на чеському престолі: “Кривавий сейм” 1547 р.
59. Чехія наприкінці XVI- поч. XVII ст.
60. “Грамота величності” та події в Празі 1618-1620 рр.
61. Занепад політичної самобутності Чехії після 1620 р.
62. Чехія під час тридцятирічної війни. “Оновлений земський устав”.
63. Реформи Йосипа II в Австрійській імперії.
64. Створення незалежної сербської держави (1815-1878).
65. Польське повстання 1830-1831 рр.
66. Хорватія під владою Габсбургів у XVII – п.п. XIX ст.
67. Турецька військово-ленна система у південних слов'ян та її розклад.
68. Квітневе повстання в Болгарії 1876 р.
69. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. і визволення Болгарії.
70. Боротьба болгар, сербів та чорногорців проти турецького іґа у XVI-XVIII ст.
71. Реформи Чарторийських. Сейм 1767 р.
72. II та III розподіли Польщі 1793-1795 рр.
73. Царство Польське у 1831-1863 рр. “Органічний устав царства Польського” 1832 р.
74. Словенські землі у XVI-XVIII ст.
75. I розподіл Польщі 1772 р.

76. Польські землі у складі Прусії у 1795-1848 рр.
77. Конституція Речі Посполитої 3 травня 1791 р.
78. Польські землі у складі Австрії у 1755-1848 рр.
79. Боротьба поляків за незалежність у союзі з Францією. Герцогство Варшавське.
80. Царство Польське у 1815-1830 рр. Конституція 1815 р.
81. Перше сербське повстання.
82. Чехія за часів Марії-Терези (1740-1780 рр.)
83. Національно-визвольна боротьба у Болгарії в першій половині XIX ст.
84. Національне відродження в Чехії наприкінці XVIII- п.п. XIX ст. і його головні діячі.
85. Сан-Стефанській мирний договір та Берлінській трактат. Зміни в політично-територіальному устрої Балканського півострова.
86. Політичний розвиток Речі Посполитої у 1648-1764 рр.
87. Польське повстання 1863-1864 рр.
88. Національно-визвольна боротьба у Болгарії в 50-70-ті рр. XIX ст.
89. Друге сербське повстання і виникнення автономного Сербського князівства.